

Onzichtbare visuele wereld

Lana Mesić

Drie jaar was ze, toen ze aan de hand van haar moeder een Kroatische schuilkelder in moest vluchten. De vijand is daar, luidde het korte antwoord op de vraag waarom. Maar wie was die onzichtbare vijand? In de veilige bubbel van de schuilkelder bouwt ze samen met haar vriendjes een kalasnikov van lego. Haar antwoord op deze ongrijpbare vijand. Nu, achttien jaar later, probeert kunstenaar Lana Mesić nog steeds het onzichtbare zichtbaar te maken.

door Diana Bokje

© Lana Mesić, Wizard of Oz 07

© Lana Mesić, Wizard of Oz 09

Wanneer ze op haar zestiende naar Nederland komt, moet Lana Mesić haar Kroatische nationaliteit inleveren om Nederlandse te worden. Haar identiteit wordt letterlijk verscheurd. Ondanks haar Nederlandse paspoort wordt ze nog steeds niet gezien als Nederlander, maar ze hoort ook niet meer bij Kroatië. Toen Kroatië in 2018 tweede werd op het WK-voetbal voelde ze zich tot haar verrassing ineens heel Kroatisch. Dat euforische gevoel hield aan tot een van de spelers tijdens de feestelijke viering van de veroverde tweede plaats in Zagreb een populair lied begon te scanderen: "Guns in the air, guns in the air. If you have a gun, shoot the guns." Wreed werd ze opgeschrokken uit haar nationalistische voetbaldroom en ze zag de onthutste Servische reacties. In één klap was ze terug in de werkelijkheid, waar twee volken nog steeds zijn verscheurd door de oorlog uit haar jeugd. Het vormde het startpunt voor haar nieuwe project, waarin ze het ontstaan van het wij- en zij-gevoel onderzoekt. De voedingsbodem voor de groei van de rechts-populistische partijen. Hiervoor gaat ze terug naar haar roots. De eerste foto die we zien is de kalasjnikov, zorgvuldig nagebouwd in groene legostenen. Oorlog gezien door de ogen van het kind dat ze ooit was. De vragen die zij zichzelf en haar publiek stelt zijn: Wie zijn de oorlogshelden werkelijk? Nemen we de vrijheid maar voor lief en hoe laten we ons manipuleren? Waar hoor ik bij?

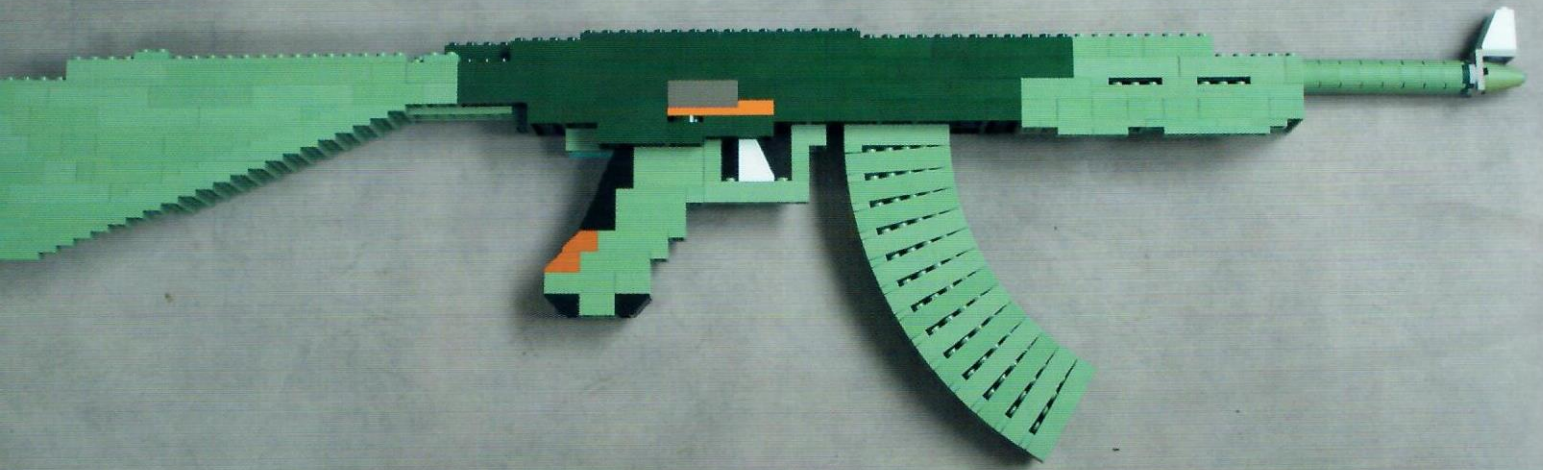
Kracht van beeldvorming

Net als in haar eerdere projecten draait het ook nu om haar interesse in onzichtbare dingen die onze levens regeren, manipuleren, beheersen en ons zo beïnvloeden. "Er zijn zoveel onzichtbare krachten die we voor lief nemen. Ondanks dat we geen beeld hebben, geloven we in die krachten. Sterker nog, we laten toe dat ze ons leven

bepalen. Vaak zonder dat we ons daarvan bewust zijn. Mijn onderzoek richt zich niet zozeer op de dingen die onzichtbaar zijn, maar hoe wij daar als mens mee omgaan. Wat projecteren we op datgene zonder beeld? Mijn fascinatie ligt in het feit dat wij als enige dieren op aarde het vermogen hebben om dingen waarvan geen beeld bestaat, te bedenken. Bijvoorbeeld de bitcoin, een digitaal ongrijpbaar iets, maar wij geven het weer met een icoontje van een munt. We kunnen er niet mee leven dat het geen beeld heeft. In de huidige cultuur draait heel veel om beeld. Er worden oorlogen gevoerd om de beeldvorming van een land, godsdienst of politieke partij. Wij leven in een visuele wereld waarbij een deel van visualisaties bestaan uit dingen die niet zichtbaar zijn."

Bubbels en baboesjka's

Tijdens het Noorderlicht Fotomanifestatie is het project *Souls, ties and a pile of carrots* te zien. Het project komt voort uit haar eerdere project *Towers*. Dat bestaat uit torens gebouwd van verschillende materialen, van kaarten tot mensen. "De torens zijn een metafoor voor het streven naar perfectie en het idee dat we in deze maatschappij niet mogen falen. Mensen storten op een gegeven moment in, net als kaartentorens. Maar in tegenstelling tot de kaartentoren proberen we dit angstvallig verborgen te houden voor de buitenwereld. Mij boeit de schoonheid van die imperfectie juist." In 2017 won Mesić bij Unseen een residentie in Londen, het centrum van de financiële wereld. Vlak na de financiële crisis van 2013 was de link naar het grote falen van de banken al snel gemaakt. "De grootsheid van dit falen boeide mij direct, maar ik heb totaal geen gevoel voor cijfers en begreep helemaal niets van hoe dit kon gebeuren. Tegelijkertijd realiseerde ik me dat dit voor

na Mesić, Lego Kalashnikov 4

“ Er worden oorlogen gevoerd om de beeldvorming van een land, godsdienst of politieke partij

heel veel mensen gold en besloot ik te onderzoeken hoe ik dit inzichtelijk kon maken.”

Mannelijke emoties

Na het lezen van het boek *Dit kan niet waar zijn* van Joris Luyendijk hield Mesić interviews met verschillende bankiers en financiële experts. Persoonlijke vragen zoals: wat ze wilden worden toen ze jong waren of hoeveel ze zouden verdienen als je dit zou uitdrukken in wortels. Maar vanzelfsprekend ook de vraag hoe dit kon gebeuren en de allerbelangrijkste vraag: kan er nog een crisis komen? “De belangrijkste drijfveer om bankier te worden, bleek voor de meeste van hen simpelweg te zijn dat ze nu eenmaal goed waren met cijfers. Tot ik vroeg hoeveel van hun tijd ze daadwerkelijk met cijfers bezig waren. Het antwoord luidde: bijna niets. Tot mijn grote verbazing maken deze mannen die zich stuk voor stuk omschreven als ‘a numbers guy’ beslissingen op basis van hun intuïtie. Hoe hoger in de boom, hoe meer het onderbuikgevoel een rol speelt. Dus onze wereld wordt gerund door mannelijke emoties. Ik was geschokt. Als grote oorzaak van de crisis wezen de bankiers de verregaande specialisaties aan. Iedereen is een klein radertje in het systeem, maar weet niet wat de andere radertjes doen. Zo kon het gebeuren dat iemand een financieel product bedacht zonder voldoende dekking, hier een pakketje

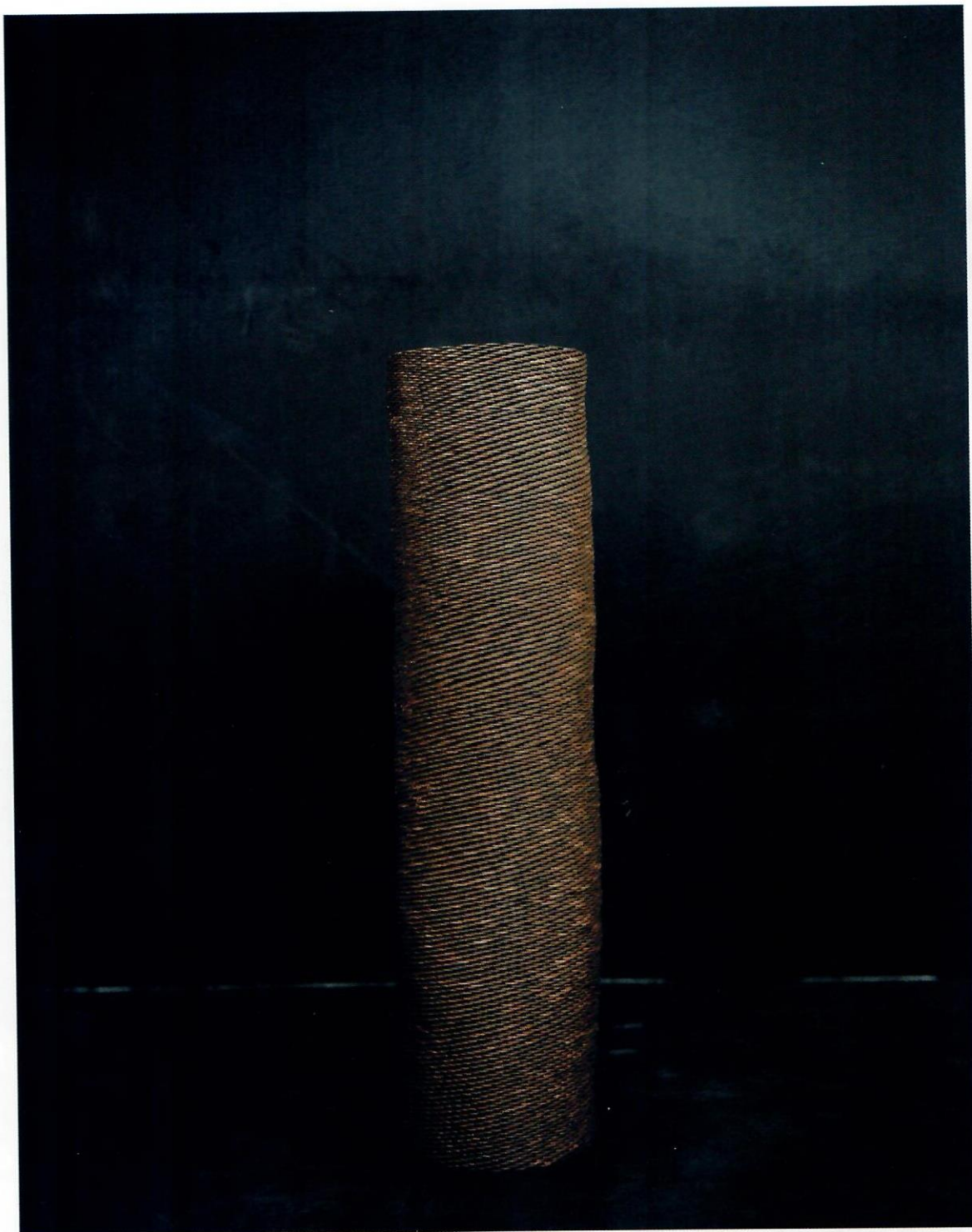
omheen deed, dit pakketje verkocht aan iemand die het opnieuw verkocht in een andere doos. Tot uiteindelijk niemand meer wist wat er in het oorspronkelijke pakketje zat. Het is soort baboesjka. Je denkt dat je schoenen verkoopt, maar je verkoopt eigenlijk alleen een doos waarop groot Nike staat, maar je weet niet wat er echt in die doos zit. Iedereen leeft in zijn eigen bubbel en niemand heeft het overzicht. Er is geen Wizard of Oz die ziet dat als je hier aan een touwtje trekt, er ergens anders iets los schiet. Nu er een instantie is die toezicht moet houden en er afspraken zijn gemaakt over moreel handelen, zal dit volgens de bankiers niet meer gebeuren. Maar, zeggen ze erbij, we weten niet wat het volgende monster is.”

Waarden

Uiteindelijk draait alles in het project om financiële en maatschappelijke waarde. “De waarde van iets is steeds onduidelijker geworden. Neem een pak melk in de supermarkt. Het grootste deel van de prijs wordt bepaald door het feit dat je geen eigen koe hoeft te hebben, deze niet hoeft te verzorgen, laten grazen of te melken. Dus hoe bepaal je de waarde van iets? Een gedachte die me maar niet los liet, was dat ik nooit de tijd die de bankiers aan mij gegeven hadden, zou kunnen vergoeden. Hun salaris is torenhoog. Als ik een portret van hen zou maken, duurt dit misschien 1/125 seconde. Dat staat niet in verhouding. Tijdens een bezoek aan het Victoria en Albert Museum zag ik de borduurwerken uit de collectie. Ook bij de creatie van deze borduurwerken draaide het vooral om normen en waarden. Vaak werden er spreuken, gezegden of Bijbelteksten geborduurd. Een borduurwerk maken kost heel veel tijd, maar wordt niet gezien als kunst omdat het valt onder handwerken. Toch heeft het veel waarde.” Zo ontstond het idee om portretten van de bankiers te borduren. Ze stelde een norm van twee weken borduren voor ieder kwartier dat de bankier aan haar had besteed. Dit verklaart het verschil in de afmetingen en afwerking van de verschillende borduurwerken. Van een groot, zeer gedetailleerd portret tot een klein stukje borduurwerk. Het beeld van iemand wordt letterlijk helderder naarmate ze er meer tijd in stak. Een jaar lang borduurde ze, een vast aantal uren per dag. Net als de vrouwen vroeger, zocht Mesić andere vrouwen op tijdens het handwerken van handwerkclubjes tot omattjes in Peru tijdens haar vakantie. “In tegenstelling tot de financiële mannenwereld was deze vrouwenwereld juist een heel sociaal gebeuren. Tijdens het handwerken komen de problemen op tafel. Vrouwen praten hierover en bedenken met elkaar een oplossing. Misschien zou het een goed idee zijn om de bankiers uit te nodigen eens met elkaar te gaan handwerken. Uit de hiërarchie treden en gewoon met elkaar kletsen,” lacht Mesić.

© Lana Mesić, Lego Kalashnikov 5

© Lana Mesić, Tower VIII, uit de serie Towers

De van oorsprong Kroatische Lana Mesić (1987) rondde in 2010 haar bacheloropleiding af aan AKV | STJoost in Breda. Twee jaar later haalde ze hier ook haar master. Ze won verschillende prijzen en residenties waaronder de Unseen Grolsch residentie. Mesić geeft les aan de Fotovakschool en verzorgt verschillende gastcolleges.

www.lanamesic.com